

Osobowość

Teorie osobowości

Osobowość

Definicja:

Osobowość – ogólna suma tych sposobów reagowania na innych ludzi (i obiekty) oraz sposobów wchodzenia z nimi w interakcje, które są charakterystyczne dla danej jednostki

Teoria Freuda

- Podwaliny osobowości dorosłego człowieka zostały położone w jego wczesnym dzieciństwie
- Nie tylko normalny rozwój osobowości przebiega w sposób ciągły, przez lata i stadia, lecz także źródła lęków i nerwic ludzi dorosłych można wykryć w traumatycznych zdarzeniach, jakie rozegrały się we wczesnych latach życia

Rozwój osobowości według Freuda

- Rozwój osobowości dzieli się na stadia psychoseksualne
- W każdym stadium dominują instynktowne, nie wyuczone popędy biologiczne, które mają charakter hedonistyczny (poszukiwanie przyjemności)
- Podczas każdego z tych kolejnych okresów satysfakcji zmysłowej dostarcza stymulacja innych erogenicznych stref ciała – ust, odbytu oraz genitaliów. Te szeroko pojęte siły seksualne określa się terminem **libido**, obejmują zaś one ogół satysfakcji, jakiej jednostka doznaje w związku ze stymulacją ciała

Stadia rozwoju psychoseksualnego

- **Oralne** – rejon ust jest nie tylko związany z karmieniem, lecz jest równocześnie zasadniczym źródłem stymulacji oraz kontaktu z otoczeniem
- **Analne** – głównym źródłem gratyfikacji jest najpierw wydalanie odchodów, a następnie ich zatrzymywanie
- **Falliczne** – satysfakcji erotycznej dostarcza przede wszystkim eksploracja i stymulacja własnego ciała
- **Latencji** – seksualność na parę lat „schodzi do podziemia”
- **Genitalne** – stymulacja przez kontakt z narządami płciowymi innych osób

Stadia rozwoju psychoseksualnego

- Dzieci pokonując te stadia uczą się identyfikacji z własną rolą seksualną, rozwija się u nich „sumienie” (Superego), częściowo w wyniku uporania się z miłością seksualną do rodzica przeciwnej płci (sytuacja Edypa) i przygotowują się do odpowiedniego kulturowo heteroseksualizmu wieku dojrzałego

Stadia rozwoju psychoseksualnego

- W każdym ze stadiów rozwoju różny poziom zaspokojenia i frustracji popędów składających się na libido dostarcza okazji dla konfliktu intrapsychnicznego
- Nadmiar czy to gratyfikacji, czy to frustracji w jednym ze stadiów uniemożliwia normalne przejście do następnego i mówi się, że prowadzi do **fiksacji** na tym stadium
- Fiksacje wpływają na charakter przyszłych interakcji danego człowieka z otoczeniem

Np. fiksacja analna prowadzi do ukształtowania się charakteru obsesyjno-kompulsywnego, z takimi cechami, jak skąpstwo, schludność, upór, a fiksacja oralna ma być determinantą narkomanii, kompulsywnego jedzenia, jak również skłonności do sarkazmu i gadatliwości

Eros i Tanatos

- Na podstawie swych obserwacji Freud doszedł do wniosku, że źródłem energii dla wszelkiego rodzaju zachowań są dwa podstawowe popędy, które występują u każdej jednostki już w momencie urodzenia się:
  - **Eros** – „popęd seksualny”, czyli instynkt życia obejmuje wszelkie dążenia do twórczej syntezy
  - **Tanatos** – „popęd agresji”, czyli instynkt śmierci obejmuje wszelkie dążenia do samozagłady, niszczenia porządku, kształtu i regularności

Różnice indywidualne według Freuda

- Ludzie radzą sobie ze swymi podstawowymi popędami (Erosem i Tanatosem) w różny sposób
- Aby wyjaśnić te różnice, Freud przedstawił obraz ciągłej wojny między dwiema częściami osobowości, **id** oraz **superego**, dla których rozjemcą jest trzeci komponent jaźni – **ego**.

Id

- **Id** – pierwotna, nieświadoma część osobowości, magazyn podstawowych popędów.
- Id działa w sposób irracjonalny – impulsy domagają się wyrażenia i zaspokojenia – „wszystko jedno jak” – bez względu na to, czy to, co pożądanego, jest możliwe do uzyskania lub moralnie akceptowane

Superego

- **Superego** jest „składem wartości” danej jednostki, łącznie z postawami moralnymi wpojonymi przez społeczność
- Generalnie superego jest odpowiednikiem sumienia
- Rozwija się, gdy dziecko internalizuje zakazy rodziców i innych dorosłych dotyczące pewnych rodzajów działań
- Obejmuje także **ja idealne**, które rozwija się, gdy dziecko internalizuje poglądy innych ludzi dotyczące tego, jakiego rodzaju osobą powinno ono starać się zostać

Konflikt id z superego

- Superego – reprezentacja społeczeństwa w jednostce, często jest w konflikcie z id – reprezentującym dążenie do przetrwania
- Id chce robić to, co mu się podoba, podczas gdy superego nalega, aby robić to, co jest „słuszne”

Ego

- **Ego** w konflikcie między id i superego odgrywa rolę rozjemcy
- Reprezentuje posiadany przez jednostkę obraz rzeczywistości fizycznej i społecznej, wiedzę o tym, co do czego prowadzi i co jest możliwe w takim świecie, jaki jest aktualnie spostrzegany
- Część funkcji ego polega na wybieraniu takich rodzajów działań, które zaspokoją impulsy id, nie pociągając za sobą niepożądanych konsekwencji; stara się znaleźć kompromis, który przynajmniej w części zadowoli id i superego. W tym celu może posłużyć się jednym lub kilkoma nieświadomymi mechanizmami obronnymi

Teoria organizmu jako całości Kurta Goldsteina

- Organizm jest jednością, a to co się zdarza w jakiegokolwiek jego części wpływa na całość
- Organizacja jest naturalną właściwością organizmu, a dezorganizacja oznacza chorobę
- Kładzie nacisk na regularny rozwój wrodzonych potencjalnych możliwości organizmu, uznaje jednak również, że odpowiednie środowisko jest nieodzownym warunkiem, aby ten rozwój mógł nastąpić
- Organizm jest motywowany przez jeden dominujący, a nie przez kilka różnych, niezależnych popędów
- Tym popędem jest **samorealizacja** – czyli nieustanne dążenie do zrealizowania naszych wrodzonych potencjalnych możliwości

Teoria uczenia się społecznego Alberta Bandury

- Specyficzne właściwości każdej jednostki są zdeterminowane przez takie czynniki, jak bodźce społeczne, społeczne i osobiste wzmocnienia, historia uczenia się, itd.
- Kładzie nacisk na specyficzne dla ludzi procesy poznawcze, które są istotne dla nabywania i utrzymywania różnych form zachowania
- Ludzie mogą uczyć się nie tylko przez bezpośrednie doświadczenia, lecz także w sposób **zastępczy** – przez obserwację innych ludzi
- Ludzie potrafią „przedstawić” sobie zdarzenia zewnętrzne za pomocą **symboli**, co pozwala im przewidywać możliwe konsekwencje działań, bez konieczności rzeczywistego odczucia ich „na własnej skórze”

Teoria uczenia się społecznego Alberta Bandury

- Ludzie są zdolni do **procesów samoregulacyjnych**, za pomocą których oceniają swe własne zachowania (stosownie do osobistych norm) i dostarczają sobie własnych wzmocnień (np. samoaprobaty lub potępienia)
- Te zdolności autoregulacji pozwalają ludziom kierować swymi własnymi działaniami i nie poddawać się wpływowi sił zewnętrznych

Uczenie się przez obserwację

- Znaczna część naszego zachowania została wyuczona lub zmodyfikowana w wyniku obserwowania **modeli** przejawiających te zachowania
- Modelami tymi mogą być rodzice, nauczyciele, rówieśnicy, aktorzy telewizyjni, postacie z komiksów itd.
- Wpływ modelowania jest zdeterminowany przez cztery powiązane ze sobą wzajemnie procesy: procesy uwagi, procesy przechowywania w pamięci, procesy odtwarzania motorycznego, wzmocnienie i procesy motywacyjne

Procesy uwagi

- Ludzie będą uczyć się od modelu tylko wtedy, jeśli zwracają uwagę na istotne elementy zachowania tego modelu i rozpoznają je
- Większe prawdopodobieństwo wywarcia wpływu na obserwatora występuje w przypadku tych modeli, które są atrakcyjne lub spostrzegane jako podobne do obserwatora, a także w przypadku tych modeli, z którymi styka się on wielokrotnie lub które demonstrują ważne, funkcjonalne zachowania

Procesy przechowywania w pamięci

- Wpływ danego modelu jest uzależniony od zdolności danej osoby do pamiętania zachowania modelu nawet wówczas, gdy model zniknął już ze sceny
- Dwa procesy, które pomagają w lepszym przechowaniu, to kodowanie symboliczne oraz powtarzanie w myśli modelowanych zachowań

Procesy odtwarzania motorycznego

- Nawet jeśli ludzie uczą się nowych zachowań przez obserwowanie modelu, to nie mogą oni wykazać znajomości tych zachowań, o ile nie potrafią wykonać modelowanych czynności; jeśli brak im pewnych umiejętności, to nie będą zdolni do wykonania tego, co widzieli

Wzmocnienie i procesy motywacyjne

- Wykonywanie wyuczonego zachowania zależy także od tego, czy będzie ono nagradzane, czy karane
- Jeśli występują pozytywne podniety, to modelowanemu zachowaniu będzie się poświęcać więcej uwagi, zostanie ono lepiej wyuczone i będzie częściej wykonywane

Teoria uczenia się społecznego Alberta Bandury

- Modelowanie może mieć także inne konsekwencje niż wyuczenie się specyficznego zachowania
- Bandura wykazał, że zachodzi także „modelowanie zasad”, w czasie którego dzieci uczą się kierować swym zachowaniem za pomocą tych samych podstawowych zasad, którymi kierowały się obserwowane przez nich modele, nawet wówczas, gdy mają do czynienia z sytuacją całkowicie odmienną od tych, w których obserwował modele